

Informativna napomena: Regionalni savet sindikata „Solidarnost“ (Mreža za saradnju sindikata Zapadnog Balkana)

Uvod

Region bivše Jugoslavije i dalje trpi posledice rata devedesetih, večne tranzicije i sporog procesa demokratizacije. Iako su se politička, ekonomska i socijalna tranzicija do određenog stepena poboljšale u Srbiji, Crnoj Gori, Severnoj Makedoniji i Kosovu*, najprekarnija situacija je u Bosni i Hercegovini. Vođena evropskom perspektivom i prepoznavanjem zajedničkog interesa, regionalna saradnja u obliku međuvladine saradnje znatno se povećava. Civilno društvo novih republika kontinuirano se povezuje i razvija se regionalna kultura. Sindikati u regionu očigledno su deo te evolucije. Sindikati, kao socijalni partneri i kao značajan element demokratskog civilnog društva, moraju i žele da učestvuju u stvaranju puta ka Evropskoj uniji. Učešće civilnog društva glavni je element procesa integracije.

Već tokom rata, počev od 1991. godine, sindikati u regionu, na inicijativu Evropske konfederacije sindikata (EKS), organizovali su sastanke u inostranstvu i održavali kontakte. Dakle, sindikati sa sedištem u Sarajevu i oni sa sedištem u Banjaluci imali su svoj prvi sastanak odmah nakon rata u Sofiji i Luksemburgu i na kraju u Banjaluci, kojim je upravljao EKS. Konačni ishod bila je odluka o osnivanju zajedničke konfederacije sindikata za BiH. 1999. godine svi reprezentativni savezi regiona bili su deo Balkanskog sindikalnog foruma EKS-a.

Nakon što su se više godina neformalno sastajali, u aprilu 2011. godine, sindikati Slovenije (ZSSS), Hrvatske (SSSH), BiH (KSBiH), Crne Gore (USSCG, SSCG), Srbije (SSSS, UGS NEZAVISNOST) i Makedonije (Severne) (SSM, KSS) odlučili su da uspostave formalnu regionalnu platformu za saradnju (koja se naziva Regionalni savet sindikata „Solidarnost“) i prethodili su međuvladinom procesu. Sindikati zemalja iz ratnih sukoba preuzeli su svoju odgovornost da igraju aktivnu ulogu u socijalnoj dimenziji procesa integracije u EU. **Ovo je prva i jedinstvena saradnja sindikata u regionu, jedina međusektorska, transnacionalna, sindikalna mreža koja se fokusirala na proces pridruživanja EU (tj. radi na izgradnji kapaciteta za jačanje uključenosti sindikata u proces pridruživanja EU).** Sindikalne organizacije iz Slovenije i Hrvatske (koje dele isto kulturno i pravno nasleđe kao i ostale članice mreže) u mreži učestvuju kao „mentori“ koji dele svoje iskustvo, s obzirom da su sami već prošli kroz proces pristupanja EU.

Ciljevi ove mreže su iznošenje zajedničkih stavova među sindikatima u ključnim pitanjima koja su deo procesa pridruživanja, kao što su: socijalno-ekonomski razvoj, socijalni dijalog i radno zakonodavstvo, razmena informacija i iskustva o reformi sindikata. Bez izuzetka, sindikati regiona zaostaju kada je reč o pojednostavljanju organizacija, smanjenju broja granskih i sektorskih sindikata i uspostavljanju ravnoteže između grana i teritorijalnih organizacija. Jedan značajan i čest problem je raspodela članarina između granskih i centralnih organizacija. Suprotno dugogodišnjoj praksi u Evropi, najveći deo članarina ostaje kod sindikata u kompanijama. To slabi materijalnu osnovu sindikata. Radi se o nasleđu iz sindikalnog sistema koji je vladao u Jugoslaviji. Da bi rešila ovaj izazov, većina sindikata je još uvek na dugom putu reforme.

Tokom 2015. godine, EKS je pokrenuo projekat izgradnje kapaciteta namenjen sindikalnim organizacijama regiona, pod nazivom: Evropska integracija i socijalna dimenzija: jačanje regionalne saradnje sindikata na Balkanu „Na putu ka EU“. Ovaj projekat je promovisao EKS, a finansijski ga je podržala Evropska komisija (DG NEAR-Direktorat za susedstvo i proširenje, pomoć OCD organizacijama civilnog društva). Implementacija projekta uspešno je završena na kraju četvorogodišnjeg projektnog ciklusa u 2018. Međutim, kako bi zadržala zamah nakon zaustavljanja ovog finansiranja krajem 2018. godine, EKS je uspela da podrži nastavak aktivnosti radnih grupa putem sopstvenih resursa i sa dodatnim resursima iz „Integriranih projekata socijalnog dijaloga EU“, sufinansiranih od strane Generalnog direktorata za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju Evropske komisije. Mrežu čini niz radnih grupa koje okupljaju sindikalne stručnjake iz regiona i imaju za cilj izgradnju kapaciteta svojih članova i članica fokusirajući se na specifične oblasti kao što su: bezbednost i zdravlje na radu (BZR), kolektivno pregovaranje i socijalni dijalog za granske sindikate, socijalni dijalog – organizovanje, regrutovanje i vođenje kampanja, IT-mediji-komunikacija, mladi, žene kao najugroženije grupe (nesiguran rad, rodna ravnopravnost, preduzetništvo, garancije za mlade, stručno osposobljavanje, osnaživanje žena i mladih u sindikatima i društvu), sindikalne reforme, migracije, socio-ekonomski razvoj, radno zakonodavstvo, borba protiv korupcije i EU integracije.

Za dodatne informacije pogledajte:

www.onthewaytoeu.net - regionalna *online* platforma i samim tim na domaćim jezicima radi jednostavnije i bolje komunikacije, ali postoji značajan broj vesti i izveštaja i na engleskom jeziku.

Sindikalni pejzaž: ključni izazovi i pitanja sa kojima se socijalni partneri suočavaju u regionu

Sindikati su suočeni sa izazovima neizbežnog procesa reformi, procesa privatizacije, radnog zakonodavstva, penzione reforme i reforme zdravstvene zaštite, između ostalih. Socijalni dijalog je slab, posebno za privatni sektor.

Tok migracija je vrlo visok i države godišnje gube veliki broj ljudi zbog migracija uglavnom iz kvalifikovanih profesija. Nivo ruralnih migracija i nejednakosti između gradova i sela jedan je od najviših u Evropi.

Uopšteno govoreći, mora se primetiti da su u kontekstu političke, ekonomske i kulturne strategije Turske, jasno ciljane BiH i Kosovo*, posebno od javnih službi sindikata Memur Sen (deo širokog spektra vodećih organizacija AKP). U BiH, savez sindikata u Federaciji je pod snažnim uticajem turskih sindikata koji im pomažu finansijski i logistički, posebno u organizovanju studijskih putovanja u Tursku i u obnovi sindikalnih objekata. BSPK na Kosovu nije član EKS-a niti Solidarnosti, ali je sastavni deo uspešno realizovanog projekta o evropskim integracijama i socijalnoj dimenziji i jačanju regionalne sindikalne mreže. U takvoj situaciji važno je zadržati sindikate BiH i Kosova povezane i integrisane u regionalnu platformu.

Zajednička konfederacija je još uvek posmatrač EKS-a i MKS-a. Krhku situaciju u Bosni i Hercegovini prati jedan od najvećih demografskih gubitaka u Evropi zabeležen od 2014. godine. Zvanični popis stanovništva pokazao je da je izgubljeno 350.000 ljudi, a radna snaga je smanjena za 200.000 građana i građanki, uglavnom zbog migracija.

Kosovo*: Danas je sindikalni pokret na Kosovu značajno podeljen. Neki relevantni sindikati u javnom sektoru ne doprinose kao članovi konfederaciji BSPK. To slabi materijalni i politički kapacitet BSPK da igra ulogu relevantne konfederacije sindikata. Privatni sektor je u BSPK-u predstavljen na više simboličan način. Konfederacija u stvarnosti ne doseže do privatnog sektora koji je sve više u senci neformalne ekonomije. Ova problematična situacija olakšava stalnu tendenciju glavne političke stranke i vlade da kontrolišu sindikate. Značajni granski sindikati poput metalskog i energetske su napustili konfederaciju. Nedostatak uloge sindikata vidi se i u tome što se radni standardi svake godine smanjuju, posebno u oblasti bezbednosti i zdravlja. Kosovo ima najvišu stopu stanovništva koje živi van zemlje, mada je njego

radna snaga u poređenju veoma mlada u odnosu na prosek u regionu i EU. BSPK nije članica EKS-a, niti Solidarnosti, ali je sastavni deo uspešno realizovanog projekta o evropskim integracijama i socijalnoj dimenziji i jačanju regionalne sindikalne mreže.

Srbija: Nakon žestokih sukoba između sindikata pod kontrolom Miloševića i nezavisne konfederacije, situacija je već godinama prilično mirna, i motivisana je perspektivom EU dva glavna sindikata prepoznata kao reprezentativna, SSSS i UGS Nezavisnost, usko saraduju i prihvatili su predlog EKS-a da se formira zajednička radna grupa za evropske integracije koja bi funkcionisala od juna 2014. Sindikati su suočeni sa izazovima neizbežnog procesa reformi, procesa privatizacije, radnog zakonodavstva, penzione reforme i reforme zdravstvene zaštite, između ostalih. Socijalni dijalog je slab, posebno u privatnom sektoru. Od otkazivanja svih kolektivnih ugovora tokom 2015. godine nakon revizije Zakona o radu 2014. godine, novi kolektivni ugovori uglavnom su sklopljeni u javnom sektoru, uključujući javna preduzeća. Bipartitni socijalni dijalog u privatnom sektoru se slabo razvija, uglavnom zbog niskog stepena uključenosti privatnih kompanija (posebno kompanija u stranom vlasništvu) u udruženje poslodavaca Srbije. U privatnom sektoru postoji veoma malo ugovora na nivou grana, takođe zbog nepodobnih pravila za prošireno dejstvo ugovora. Tripartitni socijalni dijalog, posebno u okviru Socijalno-ekonomskog saveta Srbije, postao je redovniji, ali socijalni partneri smatraju da je njihov uticaj na političke odluke prilično ograničen. Revizija zakona o štrajku dodatno je odložena. Glavna prepreka je zapravo slabo opremljen i nedovoljno finansiran tripartitni Socijalno-ekonomski savet koji ne dozvoljava socijalni dijalog koji bi mogao ublažiti i nadzirati sukobe uobičajene u periodu tranzicije na putu ka EU. Akcija „Na putu ka EU“ doprinela je poboljšanju kapaciteta srpskih sindikata.

Iako se rast srpske privrede i dalje povećava, a nezaposlenost se značajno smanjila, zemlja se sada suočava sa nestašicom radne snage zbog demografskih problema. Tok migracija je vrlo visok i prema zvaničnim podacima Srbija godišnje gubi 40.000 ljudi zbog migracija uglavnom iz kvalifikovanih zanimanja. Nivo ruralnih migracija i nejednakost između gradova i sela jedan je od najviših u Evropi. Država je takođe svedok porasta broja nesreća sa smrtnim ishodom na radnom mestu sa 53 slučaja u 2017. godini.

Crna Gora: Sindikalni pokret je pluralan od 2007. godine. Period umerenog sukoba je prevaziđen saradnjom dvaju sindikata. „Stari“ sindikat je od poslednjeg kongresa na putu reforme, a oba sindikata su sledila primer srpskih sindikata i stvorila zajedničku radnu grupu za EU integracije. Socijalni dijalog u Crnoj Gori je - u odnosu na Srbiju - relativno dobro uspostavljen i funkcionalan. Postoji tripartitni Socijalni savet, ali praksa smislenog dijaloga, rešavanja sukoba i sistematskih konsultacija još nije dobro razvijena. Dva sindikata su nedavno potpisala kolektivni ugovor i zajednički dogovorila granicu za odlazak u penziju nakon pregovora sa socijalnim partnerima. Crna Gora se suočava sa radnim izazovima koji su uglavnom vezani za nestašicu radne snage tokom turističke sezone i polako postaje zemlja koja prima imigrante uglavnom sa Kosova* i iz Srbije. Zemlja u velikoj meri zavisi od turističkog sektora kao glavne ekonomske aktivnosti, a izazovi implementacije standarda bezbednosti i zdravlja na radu uglavnom su povezani sa pravima radnika migranata u građevinskoj oblasti crnogorske turističke industrije koja cveta. Nedavno su usvojeni novi zakoni o Socijalnom savetu i reprezentativnosti sindikata, ali konsultacije o pripremi mera (uključujući programe ekonomskih reformi) su ograničene.

Severna Makedonija: Savez SSM i druga reprezentativna konfederacija KSS (zasnovana na snažnoj federaciji sindikata obrazovanja) prolaze kroz složene odnose. Nakon promena u SSM-u, organizacija je ponovo stekla nezavisnost od političkih faktora. Uprkos činjenici da su dve reprezentativne organizacije u sukobu, socijalni dijalog prolazi kroz ohrabrujući proces. Redovni sastanci Ekonomskog i socijalnog saveta (ESS) doprineli su značajnom povećanju broja preporuka i mišljenja upućenih vladi. Socijalni partneri uključeni su u izradu novog Zakona o radnim odnosima koji će uključivati odredbe o slobodi udruživanja, kolektivnom pregovaranju i štrajku. Zakonom će se dalje regulisati granski kolektivni ugovori i olakšati osnivanje sindikata. Očekuje se da će razvoj lokalnih ekonomskih i socijalnih saveta biti pojačan u 2020. godini. Planira se povećanje broja obaveznih konsultacija ESS-a, ali se preporučuje i jasan vremenski okvir

i upotreba indikatora učinka za merenje uticaja politike. Albanska manjina je slabo zastupljena u sindikatima, što još uvek predstavlja izazov.

Ključne preporuke i prioritete koje balkanski sindikalni pokret treba da postigne su sledeći:

- Ojačati saradnju sa socijalnim partnerima i drugim nedržavnim akterima koji deluju u ovom sektoru
- Pojačati kolektivno pregovaranje između poslodavaca i sindikata
- Značajno ojačati bipartitni i tripartitni socijalni dijalog na svim nivoima

Pregled inicijativa i projekata koje u regionu provode različiti akteri/ organizacije / institucije u oblasti socijalnog dijaloga

U regionu se realizuje širok spektar institucionalnih i sindikalnih platformi i projekata, a mreža Solidarnost ima instrumentalnu ulogu u podršci i koordinaciji učešća svojih članova i doprinosu tim inicijativama.

1. Institucionalni projekti:

Finansiranje od strane Evropske komisije (Generalni direktorat za zapošljavanje-DG EMPL) **Međunarodnoj organizaciji rada za promociju tripartitnih institucija i socijalnog dijaloga u regionu.** Ovo finansiranje ima oblik trogodišnjih programa (približno 3 miliona EUR) nazvanih „ESAP - Platforma za zapošljavanje i socijalna pitanja“ za Zapadni Balkan, a vodi ih **MOR tim za dostojanstveni rad/Državna kancelarija u Budimpešti.** Više detalja na <https://vvv.esap.online/pages/1/about-esap>. Novi trogodišnji ciklus, ESAP 2, koji treba da nasledi ESAP projekat koji je u regionu prisutan od 2016-2019, je započeo i takođe ga zajednički sprovode Savet za regionalnu saradnju (SRS) i Međunarodna organizacija rada (MOR), a finansira Evropska unija (EU).

2. Inicijative realizovane u kontekstu Berlinskog procesa:

- **Agenda Hrvatske/EU - Ministarski sastanak EU-Zapadni Balkan u oblasti zapošljavanja i socijalne politike** 28. i 29. aprila i **samit EU - Zapadni Balkan** 7. maja, Solidarnost i EKS će učestvovati i dati svoj doprinos;
 - Majski Samit u Zagrebu nastavak je Samita u Sofiji iz 2018. kada se tokom bugarskog predsedavanja sindikalna delegacija iz regiona 16. maja sastala sa premijerom Borisovim, dan pre Samita EU-ZB u Sofiji. EKS je unapred poslala deklaraciju koju su sačinili sindikati sa Zapadnog Balkana: <http://onthewaytoeu.net/download/declaration-of-the-international-trade-unions-conference-the-voice-of-integration-of-the-western-balkans-sofia-9-may-2018>
<http://onthewaytoeu.net/novosti/sofia2018-samit-socijalnih-partnera-snazna-podrška-zapadnom-balkanu> (uključujući KNSB i Podkrepu) tokom sindikalne konferencije 9. maja, u organizaciji KNSB-a (podržane od FES-a);
- **Regionalna kancelarija za omladinsku saradnju – RYCO** Podmladak Solidarnosti saraduje sa RYCO, ali RYCO ne pokriva sindikate „kao korisnike“. Omladinske sekcije / mreže gotovo svih sindikata Solidarnosti ne ispunjavaju uslove za konkurs za RYCO projektne grantove, jer nisu registrovane kao pravna lica i na početku funkcionisanja kancelarije za mlade politička, verska i sindikalna omladina bila je isključena iz postupka prijave.
-

3. Projekti i mreže koje sindikati i sektoralne sindikalne federacije promoviraju u regionu:

- IndustriALL-Europe ima jugoistočnu mrežu koja uključuje granske sindikate iz industrijskog sektora. Mrežu koordiniraju službenici za organizovanje koji radi komplementarno sa granskim sindikatima Solidarnosti na strateškom razvoju mehanizama za organizovanje i regrutovanje članova. Evropska komisija (DG EMPL) odlučila je da podrži dvogodišnji projekat IndustriAll-Europe u periodu 2018-19-19, pod nazivom „Jačanje kapaciteta sindikata u jugoistočnoj Evropi u cilju poboljšanja plata i uslova rada u sektoru odeće i obuće“. Projekat targetira šest država u regionu: Albaniju, Bugarsku, Hrvatsku, Makedoniju, Crnu Goru, Rumuniju i Srbiju. <https://news.industriall-europe.eu/Article/243>
- PoV "Zaštitimo naše radnike - poboljšanje transnacionalne saradnje i informisanje i konsultovanje radnika_ca upućenih na rad u inostranstvo" sa SSSS-om kao vodećim partnerom i podrškom EU (DG EMPL, EaSI). U aktivnostima su učestvovali predstavnici sindikata, poslodavaca, ministarstva rada, inspekcije rada, agencije za zapošljavanje i mediji iz 7 država članica EU i Srbije kao kandidata za članstvo u EU (Srbije, Slovenije, Španije, Rumunije, Poljske, Moldavije, Italije, Litvanije). Sindikalni predstavnici iz industrija koje imaju najveći broj upućenih radnika, kao i oni koji su zaposleni putem tih radnika učestvovali su u istraživanju i izradi komparativne studije - trendovi radne migracije, evropsko zakonodavstvo u oblasti upućivanja, pregled stanja u osam zemalja, predstavljajući vodič dobre prakse za upućene radnike i (video) animaciju o pravima upućenih radnika <https://protectourworkers.com/> koji finansira EaSI. Radna grupa Solidarnosti izgradila je mrežu kontakata i pravnih savetnika za pomoć i asistenciju radnicima-migrantima <http://onthewaytoeu.net/kontakti-za-pomoc> Novoosnovani stručni online tim PoV-a razmenjivao bi informacije o situaciji sa upućenim radnicima i migracijama u njihovim zemljama i ukazivao zemljama porekla na probleme. Takođe bi upućivao radnike da koriste kontakt tačke unutar sindikata u zemljama prijema. Tim bi razmotrio dalje aktivnosti u tom području kroz povezivanje sa već postojećim sličnim projektima i mrežama u regionu i EU, kao što su Pravična mobilnost, sindikalna migrantska mreža i radna grupa Solidarnosti za migracije.
- **Metalski sektor** je uključen u promociju fer postupanja prema **upućenim radnicima** putem sve veće transnacionalne saradnje (SRB, CG, SMK, BG, RO, PL) koja ima za cilj primenu direktiva EU na nacionalnom nivou i pronalaženje novih načina za otklanjanje nedostataka imajući u vidu specifične uslove države prijema upućenih radnika i radnica. Štaviše, promocija efikasnog korišćenja informacionog sistema za unutrašnje tržište u cilju poboljšanja dostupnosti informisanju i pristupu konsultovanju, kao i jačanju sindikalnog uticaja u procesu nacionalnog prenošenja direktiva EU i očuvanja prava upućenih radnika_ca nađu se nalazi u fokusu metalških sindikata u regionu i EU28.
- „Prava na radu, rad na pravima“ <https://pravauradu.org/>, **Regionalna mreža granskih sindikata javnih službi** uz podršku Evropske federacije sindikata javnih službi (EPSU) finansirana iz programa Evropske komisije Erasmus + (2018-19). Cilj projekta je da vrši sveobuhvatnu analizu nivoa informisanosti mladih o njihovim pravima iz radnog odnosa, a na osnovu prikupljenih informacija - da pokrene konkretne aktivnosti - razvije široku kampanju s ciljem informisanja mladih o zaštiti njihovih radnih prava, da promoviraju ova prava među svojim vršnjacima i da sprovedu skup obrazovnih aktivnosti sa istim ciljem. U sprovođenju aktivnosti, koordinator projekta Razvojni centar za mlade saraduje sa Sindikalnim obrazovnim centrom Srbije, Sindikatom uprave Republike Srpske, Sindikatom uprave Republike Srbije, Sindikatom UPOZ Severne Makedonije, Koalicijom organizacija za mlade SEGA, Sindikatom Uprave i pravde Crne Gore, Fondacijom Budva, udruženjem YouthWatch iz Slovačke i Centrom za napredne studije jugoistočne Evrope, Hrvatska.
- **UniGlobal-Europe** pomogao je u organizovanju albanskih radnika *call* centara, koji pružaju usluge kupcima za neke od najvećih svetskih kompanija kao što su Apple, Amazon i Lottomatica, pod novim krovom sindikatom „Solidarnost“ koji predstavlja 30.000 zaposlenih. Sektor telekomunikacija u Albaniji pruža usluge uglavnom na italijanskim tržištima. Procenjuje se da je 7% formalizovane radne snage zaposleno u call centrima za potrebe italijanskog jezičkog područja. Projekat je iznedrio prvo organizovanje lokalnog

sindikata u sektoru komunikacija u regionu. Solidarnost ima kontakte sa UniGlobal-om, ali granski sindikati Solidarnosti još uvek nisu pridruženi članovi UniGlobala.

- **Regionalna platforma za zagovaranje slobode medija i sigurnosti novinara** je mreža novinarskih udruženja i sindikata medija zemalja Zapadnog Balkana osnovana u januaru 2016. uz finansijsku pomoć Evropske unije i u okviru EU podrške regionalnim tematskim mrežama programa organizacija civilnog društva. Cilj uspostavljanja i rada Regionalne platforme je stvaranje povoljnog pravnog i socijalnog okruženja za pluralizam medija tako što će se novinarska udruženja i medijski sindikati osnažiti da postanu efikasan, odgovoran i nezavisan akter u zagovaranju medijskih sloboda i standarda EU, kao i prava građana na informacije iz različitih izvora. U periodu trajanja projekta od 36 meseci (2016-2019) sprovedene su brojne aktivnosti, a posebno je važna Internet platforma za brzo prijavljivanje napada na novinare i kršenje njihovih prava. Više detalja na <https://safejournalists.net/about-us/>. Članovi Solidarnosti **radne grupe IT-medija-komunikacija** učestvovali su na završnoj konferenciji zajedno sa sekretarom Evropske federacije novinara (EFJ) na kojoj su pokušali da razmene i pronađu mogućnosti za saradnju i umrežavanje medijskih udruženja i sindikata, jer gotovo da nema pozitivnog primera saradnje između asocijacije novinara i sindikata, osim Sindikata medija Crne Gore iz Unije slobodnih sindikata CG (članica Solidarnosti).
- **Radna grupa Socio-ekonomski razvoj** se bavila penzijskim reformama u celom regionu i postoje pozitivni rezultati kada su u pitanju nacionalne kampanje i međusobno razumevanje i delovanje sindikata za poboljšanje sve teže situacije u kojoj se stariji radnici i radnice nalaze, kao i podrška da se ne odustane kada je reč o prelasku praga starosne granice za penzionisanje u regionu. Savez samostalnih sindikata Hrvatske (SSSH), član Solidarnosti, zajedno sa Nezavisnim hrvatskim sindikatima (NHS) i Maticom hrvatskih sindikata (MHS) vodio je kampanju **67 je previše** za prikupljanje dovoljno potpisa za podršku referendumu. Hrvatski sindikati su dobili podršku za referendum o penzijskoj reformi. Mnogo sindikata, članica Solidarnosti, sarađivalo je sa (LO) Organizacijom rada Norveške u projektu „Penzijske reforme na Zapadnom Balkanu“ od 2012. do 2015. i drugim nacionalnim bilateralnim inicijativama.
- Evropski projekti koji se bave **informisanjem i konsultovanjem radnika i učešćem radnika u upravljanju**. „Participacija radnika u savetima zaposlenih/radničkim većima“ - Učešće radnika na nivou borda u proces odlučivanja predstavljeno je u formi nacionalnih izveštaja o sprovođenju i primeni direktive EU o informisanju i konsultovanju. Uključivanje zaposlenih u korporativno upravljanje bilo je u fokusu događaja „Učešće radnika u menadžmentu - WIM“ gde su partneri bili sindikati i poslodavci sa Zapadnog Balkana. Solidarnost je imala niz radionica o zastupanju/učešću radnika u okviru svoje radne grupe, ali većina sindikata Solidarnosti je u prošlosti bila protiv saveta zaposlenih, osim sindikata Slovenije i Hrvatske koji imaju razrađena radnička veća. Podržano iz EU programa za zapošljavanje i socijalnu inkluziju (EaSI).
- **Projekat Danube@work**, okuplja socijalne partnere za fer digitalni rad. U prvoj fazi organizovane su nacionalne konferencije o stanju i posledicama digitalizacije i automatizacije u različitim sektorima na kojima su učestvovali članovi sindikata, predstavnici poslodavaca, nadležnih ministarstava i organizacija civilnog društva. Projekat je podržalo austrijsko Ministarstvo za rad, zdravstvo, socijalna pitanja i zaštitu potrošača i obuhvatao je dunavske zemlje - Austriju, Bugarsku, Rumuniju i Srbiju. Projekat je imao za cilj poboljšanje saradnje između zemalja, razmenu informacija i zajednički rad na rešenjima i izazovima digitalizacije na tržištu rada. https://vvv.oegb.at/cms/S06/S06_90.0/home Više informacija: DiDa NET (Austrija, Slovenija, Srbija, Moldavija, Austrija, Ukrajina)
- **CFDT** (Francuska), zasnovano na sporazumu o međusobnoj saradnji, podržava mrežu Solidarnosti što je više moguće, sadržajno i finansijski. Trenutno CFDT podržava omladinsku mrežu Solidarnosti i njenu anti-korupcijsku radnu grupu čiji je cilj da organizuje kampanju u saradnji sa Olof Palme centrom i Generalnom federacijom rada Belgije kako bi se podigla svest i dalje podstaklo stvaranje fer i meritokratskog radnog okruženja.
<http://onthewaytoeu.net/novosti/the-first-task-force-meeting-in-ljubljana-young-trade-unionists-fight-corruption>

Solidarnost sa organizacijama članicama saraduje sa:

- **Američki „Solidarity“ centar** <https://www.solidaritycenter.org/what-we-do/safety-health/> saraduje sa gotovo svim članovima Solidarnosti kako bi izgradio kapacitet svojih sindikalnih partnera za donošenje i sprovođenje standarda bezbednosti i zdravlja na radnom mestu (BZR) na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou. Evropski sindikalni institut (ESI-EKS) i Centar za solidarnost komplementarno vode radnu grupu za zaštitu i bezbednost na radu u okviru mreže Solidarnosti i pomažu u razvoju regionalnog sindikalnog ekspertskeg tima sindikalnih aktivista i aktivistkinja za koordinaciju sindikalnih aktivnosti i unapređenje kvaliteta bezbednosti i zdravlja na radnom mestu. Ova radna grupa zagovara **Zdravlje i bezbednost na prvom mestu**, kao i unapređenje zaštite na radu na ne-sindikalnim radnim mestima. Takvi napori poboljšavaju uslove na radnom mestu i povećavaju svest radnika o ulozi sindikata u osiguravanju prava radnika. Sindikati koriste lokalne i regionalne programe za jačanje interakcije sa vladinim agencijama, lekarima medicine rada i grupama civilnog društva koje su uključene u poboljšanje uslova životne sredine u lokalnim zajednicama.
- **Panevropski regionalni savet (PERC)** je evropska sindikalna organizacija u okviru Međunarodne konfederacije sindikata (MKS). PERC usko saraduje s Evropskom konfederacijom sindikata (EKS) i gotovo svim članicama Solidarnosti, osim inicijatora mreže Solidarnost, slovenačkog ZSSS-a koji nije član MKS-a. PERC pokriva šire područje, uključujući istočnu Evropu, jugoistočnu i srednju Aziju. Letnja škola kao i druge radne grupe najvažnijih oblasti se bave razvojem demokratije i socijalnog dijaloga, slobodoma u Istočnoj Europi i centralnoj Aziji, rastućim nejednakostima i rodnim jazovima, održivim politikama ekonomskog rasta, zaštitom ljudskih i sindikalnih prava (HTUR) i organizacijskim razvojem. <https://www.ituc-csi.org/GBV> Kampanja MKS-a # RatifiC190 - za svet rada slobodnog od nasilja i uznemiravanja ima za cilj da osigura široku ratifikaciju MOR C190, mobilizuje i ojača akcije sindikata za eliminaciju rodno zasnovanog nasilja i povećanje svesti javnosti. MKS i EKS pokrenuli su globalnu kampanju po pitanju plata kako bi podržali sindikalnu akciju za povećanje plata **#payrise**
- **Fondacija Friedrich Ebert (FES)** prisutna je u regionu od 1990. godine. Kroz svoju regionalnu kancelariju u Bratislavi, fondacija podržava različite projekte koji se odnose na poboljšanje socijalnog dijaloga i radnih odnosa. U poslednje vreme fokus je na posledicama outsourcinga u komunalnom sektoru i pokretanju kampanja protiv dalje erozije osnovnih javnih usluga kao što je zdravstvena zaštita. Regionalna kancelarija je takođe podržala inicijative koje se odnose na digitalizaciju i budućnost rada jer digitalizacija ima i pozitivne i negativne posledice po radno okruženje, kako u privatnom, tako i u javnom sektoru. Nedavno je FES razvio pravne kampanje protiv rada za vreme državnih praznika i nedelje zajedno sa sindikatima mreže Solidarnost. FES je podržavao mrežu Solidarnost od prve ideje ZSSS-a do njenog formiranja. Postoji ubedljiva saradnja sa svim članicama „Solidarnosti“, međutim, zbog finansijskih rezova uzrokovanih smanjenjem budžeta u Nemačkoj, regionalni projekat FES-a o socijalnom dijalogu i radnim odnosima suočen je sa finansijskim nedostatkom. Stoga se opseg finansijskih sredstava sve više smanjuje na godišnjem nivou, što dodatno nepovoljno utiče na sindikate i organizacije civilnog društva.

Zaključak:

Sve gore navedene inicijative, bez obzira da li ih promovišu sindikalne organizacije ili institucije koje su bliske svetu rada, inicijative su koje se dopunjuju, a ne preklapaju sa radom koji pruža mreža Solidarnost. Ove inicijative se ili fokusiraju na određene teme, ili imaju ograničenu pokrivenost (u smislu sektora/grana ili zemalja). Ove inicijative međusobno podržavaju Solidarnost u izgradnji snažnog, demokratskog i inkluzivnog sindikalnog pokreta i podržavaju Solidarnost u njenim naporima da osigura da svi radnici budu zastupljeni u izgradnji demokratskih procesa svojih zemalja na putu ka EU.

Stoga, iako u regionu postoje brojne inicijative namenjene socijalnim partnerima, regionalna mreža sindikalne saradnje poput Solidarnosti ima značajnu dodatnu vrednost u:

- jačanju kapaciteta sindikata da se uključe u proces pristupanja EU u njihovim zemljama (ključni fokus Solidarnosti)
- koordinisanju uključenosti Sindikata u ove aktivnosti, kako bi se izbeglo preklapanje i omogućilo bolje korišćenje ograničenih resursa
- korišćenju iskustava sindikata iz zemalja koje su prolazile kroz proces evropskih integracija (Slovenije i Hrvatske).

I konačno, ali ne najmanje bitno, ova regionalna saradnja ispunjava i strateške ciljeve politike EU u regionu, jer je Solidarnost najadekvatnija platforma koja sindikate uključuje u unapređivanje dobrosusedskih odnosa i doprinosi rešavanju bilateralnih sporova u regionu Zapadnog Balkana.

Naredni koraci:

Srednjoročna perspektiva br. 1: namera je da se upravljanje grantom prenese sa EKS-a na Solidarnost (tako da je finansijsko i administrativno upravljanje ovom mrežom - ne samo operativna koordinacija - takođe bazirano u regionu).

Srednjoročna perspektiva br. 2: namera je da nastavi odnose sa kosovskim sindikatima, očekujući da će oni naći modus zajedničkog pristupa. Albanski sindikati bi se takođe mogli integrisati u budućnosti, čim ispune uslove za članstvo u EKS-u.

